
NAUJOSIOS VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO TEISINIO REGULIAVIMO NUOSTATOS

Ieva Deviatnikovaitė

*Mykolas Romeris universitetas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 8605 21988
El. paštas ieva@mruni.eu*

DOI: 10.13165/PSPO-20-25-05

Anotacija. Pirmąkart Lietuvoje Viešojo administravimo įstatymas buvo priimtas 1999 m. Iki tol tokio teisės akto Lietuvos teisės sistemoje nebuvo. Tiesa, tarpukario Lietuvoje buvo ruošiami Administracijos santvarkos įstatymo projektai, tačiau tokio teisės akto nespėta priimti¹. 1999 m. birželio 27 d. priimtas Viešojo administravimo įstatymas buvo ne kartą keistas, tikslintos viešojo administravimo sritys, viešojo administravimo subjektų sistema, viešojo administravimo, administracinio sprendimo sampratos ir t.t. Praėjus dvidešimčiai metų buvo apsispręsta priimti naują Viešojo administravimo įstatymo redakciją. Tokį apsisprendimą nulėmė praktikoje kylantys nesusipratimai, vertinant atliekamų valstybės ir savivaldybių institucijų, įmonių, viešųjų įstaigų funkcijų pobūdį, noras išgryninti viešojo administravimo turinį, viešojo administravimo, administracinio reglamentavimo, viešųjų paslaugų bei kitas sąvokas, taip pat siekis atsisakyti perteklinio teisinio reglamentavimo.

Pagrindinės sąvokos: Viešojo administravimo įstatymas, viešojo administravimo subjektai, viešojo administravimo sritys.

ĮVADAS

2020 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – Viešojo administravimo įstatymas arba Įstatymas) redakcija². Remiantis Viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 pakeitimo įstatymo aiškinamuoju raštu³ (toliau – Aiškinamasis raštas), parengti naująją Įstatymo redakciją nulėmusios priežastys buvo Valstybės kontrolės 2017 – 2018 metais atliktas valstybinis auditas su ataskaitomis, kuriose buvo rekomenduojama parengti Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą. Šios ataskaitos buvo susijusios su valstybės ir savivaldybių dalyvavimu valdant viešąsias įstaigas, su sprendimais dėl administracinių ir viešųjų paslaugų teikimo pertvarka, su žmoniškųjų

¹ Apie tai plačiau: Deviatnikovaitė, I. (2020). Vyriausybės darbo reglamentas tarpukario Lietuvoje: ar toks teisės aktas galiojo? *Jurisprudencija*, 27 1 (2020), 6-30.

² Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, TAR (2020-06-11, Nr. 12819).

³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo Nr. VIII-1524 12 ir 18 straipsnių pakeitimo, 13, 14 ir 15 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas, TAR (2019-11-06, Nr. 17762).

išteklų valdymu viešojo administravimo institucijose, su Lietuvos verslo priežiūros sistemos efektyvinimu, nustatant Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai platesnius įgaliojimus verslo priežiūros politikos srityje.

Naująja Viešojo administravimo įstatymo redakcija buvo siekiama tobulinti viešojo sektoriaus įstaigų valdymą, išgryninti viešojo administravimo turinį ir mastą, patikslinti viešojo administravimo, administracinio reglamentavimo, viešųjų paslaugų sąvokas, nustatyti viešąsias paslaugas teikiančių institucijų kompetenciją (pareigas), iškristalizuoti reikalavimus administraciniams sprendimams, atsisakyti perteklinio prašymų pateikimo ir nagrinėjimo reglamentavimo, atnaujinti ūkio subjektų veiklos priežiūros teisinį reglamentavimą.

Mokslinio tyrimo tikslas – išnagrinėti naujas teisinio reguliavimo nuostatas, lyginant jas su iki 2020 m. lapkričio 1 d. galiojusia Viešojo administravimo įstatymo redakcija. Tikslui pasiekti keliami tyrimo uždaviniai – išanalizuoti naujai jame suformuluotas sąvokas, viešojo administravimo subjektų sistemą, pristatyti viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo naujoves, viešojo administravimo sričių turinį, administraciniam sprendimui keliamus reikalavimus, įvardyti esminius ūkio subjektų veiklos priežiūros pakeitimus.

Atliekant tyrimą buvo taikomi dokumentų analizės, deskriptyvus, loginis, apibendrinimo ir kiti mokslinių tyrimų metodai.

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO DEFINICINĖS NORMOS IR JŲ KAITA

Viešojo administravimo įstatyme atsisakyta kai kurių definicinių normų, kurios buvo įtvirtintos Viešojo administravimo įstatymo redakcijoje, galiojusioje iki 2020 m. lapkričio 1 d., pavyzdžiui, “viešojo administravimo institucija”, “viešojo administravimo įstaiga” (vartojant vieną terminą „viešojo administravimo subjektas“), “administracinis aktas”, “individualus administracinis aktas“, „pareigūnas“, “asmuo” ir kitų. Taip buvo padaryta, nes praktika parodė, kad viešojo administravimo subjektų skirstymas į viešojo administravimo institucijas ir įstaigas yra beprasmis, sąvokos „administracinis aktas“, „individualus administracinis aktas“ yra administracinės teisės doktrinos sąvokos, sąvoka „pareigūnas“ yra apibrėžiama Lietuvos valstybės tarnybą reglamentuojančiuose teisės aktuose, o sąvoka „asmuo“ nustatyta Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme⁴ ir t.t.

Naujos redakcijos įstatyme įtvirtintos ir naujos sąvokos, pavyzdžiui, „licencija“, „poveikio priemonė“. Kai kurios sąvokos buvo suformuluotos kitaip nei anksčiau galiojusioje

⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, Valstybės žinios (1999-02-03, Nr. 13-308).

Įstatymo redakcijoje, pavyzdžiui, „administracinis reglamentavimas“, kuris reiškia įstatymų ir kitų norminių teisės aktų projektų rengimą bei norminių administracinių aktų priėmimą, „administracinis sprendimas“, kuris nuo šiolei siejamas tik su individualiais administraciniais aktais, įskaitant ir administracinės procedūros sprendimą, „administracinės paslaugos“, atsisakant į jų sampratą įtraukti asmenų konsultavimą viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais, viešojo administravimo subjekto informacijos teikimą asmenims, administracinės procedūros vykdymą. Norminio administracinio akto samprata taip pat buvo patobulinta, įtraukiant į ją oficialioje administracinėje doktrinoje iškristalizuotus norminiams administraciniams aktams būdingus bruožus ir įvardijant šį aktą daugkartinio taikymo aktu.

Definicinėse normose buvo atsisakyta perteklinių žodžių, pavyzdžiui, ūkio subjektų veiklos patikrinimas apibrėžtas, nedetalizuojant ūkio subjektų veiklos patikrinimo veiksmų (ūkio subjekto dokumentų, darbų patikrinimas, tyrimas, inspektavimas, dokumentų poėmis), ūkio subjekto veiklos priežiūra apibūdinta, neįvardijant konkrečios priežiūros veiklos (teikti metodinę pagalbą ūkio subjektams, prižiūrėti, kaip ūkio subjektai laikosi įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų, kontroliuoti, ar tinkamai tuos reikalavimus vykdo, ir įgyvendinti kitas priemones). Definicinės normos buvo sutrumpintos, nes jos yra detalizuojamos atitinkamuose Viešojo administravimo įstatymo skyriuose.

Kai kuriose Viešojo administravimo įstatymo sąvokose išvelgtinos naujovės, pavyzdžiui, viešoji paslauga įvardyta tokia veikla, kuria sukuriama valstybės ar savivaldybių garantuojama ir visuomenės nariams vienodai prieinama nauda, atsisakant konkretizuoti šių paslaugų teikimo sritis (socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto). Į viešojo administravimo subjekto sąvoką įtrauktas specialų statusą turintis fizinis asmuo, įgaliotas atlikti viešąjį administravimą ir t.t.

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SUBJEKTŲ SISTEMA

Naujos redakcijos įstatyme viešojo administravimo subjektai yra suprantami kaip kolegialios institucijos, valstybės, savivaldybės biudžetinės įstaigos, asociacijos, valstybės, savivaldybių įmonės, viešosios įstaigos, kurių savininkas ar dalininkas yra valstybė ar savivaldybė, valstybės politikai, pareigūnai, valstybės tarnautojai, įstatymų nustatytas specialų statusą turintys fiziniai ar juridiniai asmenys, įstatymų nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą.

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnį, viešojo administravimo subjektų sistemą sudaro valstybinio, regioninio ir savivaldybių administravimo subjektai. Iki 2020 m.

lapkričio 1 d. viešojo administravimo subjektų sistemą sudarė valstybinio ir savivaldybių administravimo subjektai.

Taigi, viešojo administravimo subjektų sistema buvo papildyta dar vienu viešojo administravimo subjektų lygmeniu – regionų plėtros tarybomis kaip atskirą juridinio asmens statusą turinčiais subjektais. Atskirą juridinio asmens statusą turinčius regioninio administravimo subjektų steigimą paskatino, pasak šios idėjos autorių⁵, noras padidinti regionų plėtros tarybų vaidmenį, veiklos efektyvumą įgyvendinant nacionalinę regioninę politiką, padidinti nacionalinę regioninę politiką įgyvendinančių subjektų veiklos efektyvumą administruojant ir panaudojant Europos Sąjungos finansinę paramą šios paramos 2014-2020 metų programavimo laikotarpiu. Regionų plėtros tarybos – pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, steigiamas ne mažiau kaip $\frac{3}{4}$ savivaldybių, priklausančių vienos apskrities teritorijai.

Viešojo administravimo įstatyme, apibrėžiant valstybinio administravimo subjektus, jiems priskirti ir Lietuvos bankas, ir Lietuvos kariuomenė. Anksčiau galiojusioje redakcijoje tokių nuostatų nebuvo.

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO ĮGALIOJIMŲ SUTEIKIMAS

Naujos redakcijos Viešojo administravimo įstatyme buvo patikslintos viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo nuostatos, įtvirtintos Įstatymo 5 straipsnyje. Tuo norėta apriboti valstybės ar savivaldybių įmonėms suteikiamus viešojo administravimo įgaliojimus, t. y. jos gali priimti administracinius sprendimus ir teikti administracines paslaugas, tačiau negali priimti norminių administracinių aktų, rengti įstatymų, kitų norminių teisės aktų projektų, administruoti viešųjų paslaugų teikimo bei atlikti teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros.

Aiškinamajame rašte akcentuota, kad valstybės ar savivaldybių įmonių darbuotojams, atliekantiems viešojo administravimo veiklą ir dirbantiems pagal darbo sutartis, turi būti taikomi Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nepriekaištingos reputacijos ir vadovo nustatyti kvalifikaciniai reikalavimai.

Įdomu ir tai, kad nuo 2020 m. lapkričio 1 d. asociacijoms yra suteikti įgaliojimai atlikti funkcijas visose viešojo administravimo srityse. Tačiau tai galima daryti tik esant dviem

⁵ Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo VIII-1889 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2020-10-11] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/ca74f630d02f11e39b2ab5bbcc4f49fb?jfwid=181171j686>>.

sąlygoms: pirma, asociacijų veiklą turi reglamentuoti atskiri įstatymai, antra, asociacijų viešojo administravimo įgaliojimai turi būti tiesiogiai susiję su tokių asociacijų veiklos tikslais.

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SRITYS

Viešojo administravimo įstatymo 6 straipsnyje yra nustatytos viešojo administravimo sritys. Lyginant su iki 2020 m. lapkričio 1 d. galiojusia Įstatymo redakcija, iš viešojo administravimo sričių spektro panaikintas vidaus administravimas, kaip viešojo administravimo sritis, bei pavaldžių subjektų kontrolė. Pastebėtina, kad naujos redakcijos Viešojo administravimo įstatyme buvo pakoreguota administracinių paslaugų apimtis, į kurią nebeįtrauktas asmenų konsultavimas, informacijos teikimas ir administracinės procedūros vykdymas.

Tačiau Įstatymas papildytas 7 straipsniu, nustatantis veiklą, kuri privalomai vykdoma visuose viešojo administravimo subjektuose, t. y. teikti asmenims įstatymų nustatytą viešojo administravimo subjekto turimą informaciją, konsultuoti asmenis viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais, vykdyti administracinę procedūrą (tai, kas anksčiau buvo priskirta prie administracinių paslaugų, kaip viešojo administravimo srities), atlikti viešojo administravimo subjekto vidaus administravimą.

Taigi, Įstatyme yra išgrynintos viešojo administravimo sritys, atsisakant vidaus administravimo bei kai kurių anksčiau galiojusioje redakcijoje funkcijų, laikytų administracinėmis paslaugomis.

Aiškinamajame rašte pabrėžta, kad tikslą išgryninti viešojo administravimo sritis ir veiklas nulėmė praktikoje kylantys nesusipratimai vertinant, ar tam tikros teisinės formos subjektas pagal savo veiklos pobūdį laikytinas viešojo administravimo subjektu. Taigi, Įstatymo 7 straipsnyje įtvirtintos veiklos pačios savaime nėra laikytinos viešuoju administravimu. Tai reiškia, kad jas gali atlikti ne valstybės tarnautojai, o darbuotojai, netgi privataus sektoriaus subjektai. Tai taip pat reiškia, kad nuo 2020 m. lapkričio 1 d. asmenys, priimami į pareigas atlikti vidaus administravimo, informacijos teikimo, konsultavimo, administracinės procedūros vykdymo funkcijų, nebeturės valstybės tarnautojo statuso, nebent jiems, pagal pareigybės aprašymą, bus priskirti ir viešojo administravimo įgaliojimai.

ADMINISTRACINIS SPRENDIMAS

Minėta, kad Viešojo administravimo įstatyme nebevertojama sąvoka „individualus administracinis aktas“, vietoje jos – „administracinis sprendimas“. Aiškinamajame rašte pabrėžiama, kad administraciniai sprendimai (t. y. teisės normų taikymo aktai) gali būti priimami asmens prašymo, skundo pagrindu arba paties viešojo administravimo subjekto iniciatyva. Pabrėžtina, kad nuo 2020 m. lapkričio 1 d. sąvoka „administracinis sprendimas“ apima ir administracinės procedūros sprendimo institutą.

Kaip ir anksčiau galiojusioje, taip ir naujai įsigaliojusioje Viešojo administravimo įstatymo redakcijoje yra reglamentuojami reikalavimai administraciniam sprendimui. Tačiau tai daroma išskiriant administracinio sprendimo dalis – įžanginę (administracinio sprendimo data, administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris), aprašomąją (atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės, pareigos, nurodomas administracinio sprendimo teisinis, faktinis pagrindas), motyvuojamąją (pateikiami administracinio sprendimo motyvai, kuriais viešojo administravimo subjektas grindžia savo sprendimą), rezoliucinę (formuluojamas viešojo administravimo sprendimas). Taip pat Įstatymo 6 straipsnyje įtvirtinta, kad turi būti nustatyta administracinio sprendimo apskundimo tvarka, sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė, pareigos. Administracinis sprendimas turi būti pasirašytas jį priėmusio asmens.

Iš esmės visi šie reikalavimai nesiskiria nuo anksčiau galiojusio Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio, įtvirtinusio reikalavimus individualiems administraciniam aktams, išskyrus tai, kad nebeliko normos, reglamentuojančios tai, kad individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos. Manytina, kad šios normos atsisakymas nėra geras sprendimas, nes praktikoje kyla nemažai ginčų dėl to, kad administracinio sprendimo turinys nėra pakankamai aiškus jo adresatui. Antai ir oficialioje administracinėje doktrinoje pabrėžiama, kad administraciniai aktai, sukeltys teisines pasekmes, turi būti pagrįsti, teisėti, aiškūs ir suprantami⁶.

Naujoje Viešojo administravimo įstatymo redakcijoje palikti tie patys administracinio sprendimo priėmimo terminai – administracinis sprendimas turi būti priimamas per dvidešimt darbo dienų nuo prašymo ar skundo gavimo, iškilus reikalui pratęsiant šį terminą ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų. Tačiau yra prailgintas asmeniui pranešimo apie termino pratęsimą dienų

⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-650-556/2015.

skaičius – vietoje dviejų darbo dienų asmeniui apie administracinio sprendimo priėmimo termino pratęsimą turi būti pranešta per penkias darbo dienas. Kaip ir anksčiau galiojusioje, taip ir naujai įsigaliojusioje Įstatymo redakcijoje yra paliktas tas pats administracinio sprendimo įteikimo (paskelbimo) terminas – asmeniui, pateikusiam prašymą ar skundą, apie priimtą sprendimą turi būti pranešama ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo administracinio sprendimo priėmimo dienos.

Viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnyje, skirtingai nuo anksčiau galiojusios šio įstatymo redakcijos, įtvirtinta, kad administracinis sprendimas gali būti apskūstas viešojo administravimo subjektui arba aukštesniam pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektui, išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, administraciniam teismui.

Viešojo administravimo įstatymo 15 straipsnyje kiek kitaip nei anksčiau galiojusioje Įstatymo redakcijoje yra įvardytos administracinio sprendimo klaidos – rašymo apsirikimai, aiškios aritmetinės klaidos. Anksčiau galiojusios Įstatymo redakcijos 35 straipsnyje klaidomis buvo įvardytos skaičiavimo, spausdinimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kitos techninės klaidos.

Viešojo administravimo įstatymo 16 straipsnyje reglamentuojamas administracinio sprendimo pripažinimo netekusiu galios institutas, kai viešojo administravimo subjektas gali pripažinti netekusiu galios savo arba žemesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto priimtą administracinį sprendimą. Toks veiksmas gali būti atliktas priėmus neteisėtą administracinį sprendimą, taip pat teisėtą administracinį sprendimą, jeigu jo pripažinimas netekusiu galios yra leidžiamas pagal kitus įstatymus arba jeigu administracinis sprendimas yra sąlyginis ir per nustatytą laikotarpį asmuo nustatytų sąlygų neįvykdo, pavyzdžiui, sprendimas sustabdyti licencijos galiojimą. Norma dėl administracinio sprendimo pripažinimo netekusiu galios iš viešojo administravimo subjektų pareikalaus aukštos teisinės kvalifikacijos, nes nuo šiolei valstybės tarnautojai turės labai aiškiai identifikuoti akto teisėtumo reikšmę, t. y. administracinio sprendimo teisinio, faktinio pagrindų, motyvų, piktnaudžiavimo valdžia, diskrecijos aspektus.

PRAŠYMAI IR SKUNDAI

Naująja Viešojo administravimo įstatymo redakcija atsisakyta perteklinio prašymų pateikimo ir nagrinėjimo reglamentavimo. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja, remdamiesi Vyriausybės patvirtintomis taisyklėmis.

Aiškinamajame rašte akcentuojama, kad Viešojo administravimo įstatyme reglamentuojamos tik materialinės normos, susijusios su dokumentų pateikimo būdais ir prašymų ar skundų nenagrinėjimo pagrindais, o Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme⁷ įtvirtinti blanketinę normą, nurodančią į Viešojo administravimo įstatymą.

Paminėsime keletą naujovių, remdamiesi Vyriausybės nutarimo projektu (toliau – projektas), registruotu 2020 m. rugsėjo 29 d.⁸ Pagal projektą, prašymas ar skundas nebeprivalo būti asmens pasirašytas, tačiau prašyme ar skunde turi būti fizinio asmens vardas, pavardė, gimimo data, kontaktiniai ir kiti duomenys, jeigu kreipiasi juridiniai asmenys, tuomet turi būti nurodyta informacija, numatyta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.44 straipsnio 1 dalyje.

Asmenų aptarnavimas, pagal projektą, turėtų būti vykdomas laikantis vidaus reikalų ministro patvirtintu pavyzdinio klientų aptarnavimo standartu.

Pagal projektą, asmuo prašymą ar skundą teikiantis institucijai elektroninėje erdvėje, galės jį teikti oficialiose institucijos naudojamose elektroninėse priemonėse, kurios nurodytos institucijos interneto svetainės pradžios tinklalapyje. Tai gali reikšti, kad ilgainiui prašymai ar skundai gali būti teikiami per, pavyzdžiui, facebook ar kitus socialinius tinklus.

Pagal Vyriausybės nutarimo projektą, oficialiuose duomenyse apie viešojo administravimo subjektą turi būti nurodomos ir kitos kalbos, kuriomis ši institucija gali aptarnauti asmenis, nemokančius valstybinės kalbos.

TEISĖS AKTŲ IR ADMINISTRACINIŲ SPRENDIMŲ ĮGYVENDINIMO IR LAIKYMO SI PRIEŽIŪRA

Viešojo administravimo įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje plačiau atskleidžiamas teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros turinys, apimantis teisės aktų reglamentuotos veiklos ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi stebėseną, patikrinimus, vertinimą bei viešojo administravimo subjektų vykdomą poveikio priemonių

⁷ Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas, Valstybės žinios (2000-02-02, Nr. 10-236). Blanketinė norma įtvirtinta šio įstatymo 1 straipsnio 4 dalyje.

⁸ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimo Nr. 875 „Dėl prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo. Registracijos Nr. 20-9626 (2). Straipsnio rašymo metu projektas nebuvo patvirtintas, buvo rengiamas naujas projektas.

taikymą už teisės aktų reglamentuotos veiklos ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi pažeidimus.

Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūra viešuoju administravimu laikoma tik tada, kai aukščiau nurodytų veiklų vykdymas yra užtikrinamas jas vykdančiam viešojo administravimo subjektui suteiktais įgaliojimais duoti teisės aktų nustatytus privalomus vykdyti nurodymus nepavaldiems asmenims. Aiškinamajame rašte akcentuota, kad sudedamąsias priežiūros dalis (stebėseną, patikrinimus) gali atlikti ir viešojo administravimo įgaliojimų neturintys asmenys, kuriems nesuteiktos sankcijų skyrimo galimybės, nes stebėseną, tikrinimą, pasak Viešojo administravimo įstatymo projektų rengėjų, jokių privalomų nurodymų, keičiančių ar nustatančių asmenims teises ir pareigas, neapima. Tokia Įstatymo projekto rengėjų nuostata kelia abejonių – ar galima atlikti tikrinimą be privalomų nurodymų davimo tikrinimo objektui.

ADMINISTRACINĖS PASLAUGOS

Lyginant su anksčiau galiojusia Viešojo administravimo įstatymo redakcija, naujai įsigaliojusioje Įstatymo redakcijoje susiaurintas administracinių paslaugų turinys, paliekant keturias administracines paslaugas, galinčias tiesiogiai daryti įtaką asmenų teisėms ir pareigoms ir vykdomos tik viešojo administravimo įgaliojimus turinčių subjektų. Pirmą, teisės aktų nustatytų dokumentų, kurių turėjimas patvirtina viešojo administravimo subjekto suteikiamos teisės įgijimą, išdavimas, pavyzdžiui, licencijos, leidimai. Antra, teisės aktų nustatytų dokumentų išdavimas su valstybės registruose, informacinėse sistemose, archyvuose ar paties viešojo administravimo subjekto turima informacija. Trečia, viešojo administravimo subjektams teikiamų dokumentų ar informacijos priėmimas, pavyzdžiui, deklaracijų priėmimas ir tvarkymas. Ketvirta, teisės aktų nustatytos informacijos registravimas valstybės registruose ar valstybės informacinėse sistemose asmens prašymu.

Kaip minėta, informacijos teikimas, asmenų konsultavimas, administracinės procedūros vykdymas nuo šiolei nebėra laikomi administracinėmis paslaugomis, o šias funkcijas gali atlikti nebūtinai viešojo administravimo įgaliojimus turintys subjektai.

Anksčiau galiojusioje Įstatymo redakcijoje buvo įtvirtinta, kad administracinių paslaugų aprašymai turi būti atnaujinami kartą per tris mėnesius, o naujai įsigaliojusioje Įstatymo redakcijoje nustatyta, kad administracinių paslaugų teikimo aprašymai turi būti peržiūrėti ir prireikus atnaujinami ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų.

VIEŠŪJŲ PASLAUGŲ TEIKIMO ADMINISTRAVIMAS

Aiškinamajame rašte tvirtinama, kad naująja Viešojo administravimo įstatymo redakcija buvo siekiama įtvirtinti tobulesnį viešųjų paslaugų teikimo administravimo modelį. Tai buvo padaryta paskirstant viešųjų paslaugų administravimo kompetenciją tarp centrinių, teritorinių ir savivaldybių viešojo administravimo subjektų (Įstatymo 20 straipsnio 1-3 dalys) ir išsamiau apibrėžiant viešojo administravimo subjekto, kuriam bus pavesta administruoti viešųjų paslaugų teikimą, kompetenciją (Įstatymo 20 straipsnio 4 dalis), t. y. konkrečiai nustatyta, kokius veiksmus turi atlikti viešojo administravimo subjektai, administruojantys viešųjų paslaugų teikimą: norminiais administraciniais aktais nustatyti viešosios paslaugos teikimo tvarką, atlikti asmenų, teikiančių administruojamą viešąją paslaugą, atranką, organizuoti viešosios paslaugos teikėjo priežiūrą, nustatyti viešosios paslaugos kokybės reikalavimus ar rodiklius, numatyti tikslus, orientuotus į administruojamų viešųjų paslaugų teikimo kokybės gerinimą, sudaryti administruojamų viešųjų paslaugų sąrašą ir t.t.

Anksčiau galiojusioje Viešojo administravimo įstatymo redakcijoje tokios detalios viešojo administravimo subjektų kompetencijos nebuvo nustatyta, išskyrus tai, kad administruojantys viešąsias paslaugas viešojo administravimo subjektai buvo įgalioti steigti viešąsias įstaigas arba išduoti leidimus teikti viešąsias paslaugas kitiems asmenims, taip pat prižiūrėti ir kontroliuoti viešųjų paslaugų teikimą.

ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA

Viešojo administravimo įstatymo IV skyriuje yra reglamentuojamas licencijavimas ir ūkio subjektų veiklos priežiūra. Šiame skyriuje neįžvelgtinos išskirtinės ar fundamentalios naujovės, išskyrus tai, kad prie ūkio subjektų veiklos neplaninio patikrinimo, kaip viena iš sąlygų, Įstatymo 33 straipsnio 12 dalies 3 punkte įvardijamas anoniminis skundas dėl konkretaus ūkio subjektų veiksmų ar neveikimo. Tačiau tai nereiškia, kad visais atvejais yra nustatyta būtinybė reaguoti į anoniminius skundus. Reaguoti būtina, jei įvertinus turimą informaciją, kyla įtarimų, kad ūkio subjekto veikla gali kelti grėsmę teisės normų saugomoms vertybėms. Be to, Įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje yra nustatyti prašymų ir skundų nenagrinėjimo pagrindai, kurie, manytina, taikytini ir anoniminiams skundams dėl konkrečių ūkio subjektų veiksmų ar neveikimo.

Remiantis neoficialiomis žiniomis, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai yra iškelta užduotis 2021 metais parengti atskirą įstatymą, reglamentuojantį ūkio subjektų veiklos priežiūrą.

IŠVADOS

Viešojo administravimo įstatymas, kuris daugelyje valstybių įvardijamas administracinių procedūrų įstatymu arba viešojo administravimo proceso įstatymu, yra vienas svarbiausių teisės aktų viešojo administravimo subjektų veikloje. Nors 2020 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo nauja Viešojo administravimo įstatymo redakcija, tačiau esminių pokyčių, lyginant su prieš tai galiojusia Įstatymo redakcija, nėra. Nėra įtvirtintas administracinių sutarčių institutas, nepakankamai detalai reglamentuojamas administracinių sprendimų priėmimo procesas, proceso dalyvių teisės ir pareigos, atstovavimo institutas, apsaugos nuo viešojo administravimo subjektų neveikimo, niekinio sprendimo, tarpinių sprendimų ir kiti institutai. Paprastai Vakarų ir Centrinės Europos valstybėse (Portugalija, Ispanija, Prancūzija, Vokietija, Čekija, Slovakija) viešąjį administravimą reglamentuojantys teisės aktai savo apimtimi primena civilinio ar baudžiamojo proceso kodeksus, ir yra sudaryti iš kelių šimtų straipsnių. Lietuvos Viešojo administravimo įstatymą sudaro lakoniškai suformuluoti keturiasdešimt straipsnių. Tai reiškia, kad daugelis administracinės teisės šakos institutų Lietuvoje apskritai nėra reglamentuojami ir apie juos galima sužinoti tik iš administracinės doktrinos arba administracinių teismų jurisprudencijos.

Vienas ryškiausių naujojo viešojo administravimo teisinio reguliavimo pasikeitimų yra tas, kad buvo išgrynintos viešojo administravimo sritys, atsisakant vidaus administravimo, kaip viešojo administravimo srities, bei susiaurinant administracinių paslaugų apimtį, išskiriant iš jų informacijos teikimą, konsultavimą ir administracinės procedūros vykdymą. Tai taip pat reiškia, kad valstybės tarnautojo statusą turinčių asmenų Lietuvoje gali ilgainiui sumažėti, kadangi asmenys, atliekantys vidaus administravimo funkcijas, teikiantys informaciją, konsultuojantys bei vykdantys administracinę procedūrą, nebebus laikomi viešojo administravimo įgaliojimus turinčiais subjektais, nebent šalia šių funkcijų jiems bus priskirtos administracinio reglamentavimo ar administracinių sprendimų priėmimo, priežiūros, administracinių paslaugų teikimo, ar viešųjų paslaugų teikimo administravimo funkcijos.

Viešojo administravimo įstatyme yra ir tam tikrų prieštaravimų, pavyzdžiui, viena iš administracinių paslaugų (o tai reiškia viešojo administravimo įgaliojimus) yra viešojo

administravimo subjekto veiksmai išduodant teisės aktų nustatytus dokumentus su valstybės registruose, valstybės informacinėse sistemose, archyvuose ar paties viešojo administravimo subjekto turima informacija. Tuo tarpu, remiantis Aiškinamuoju raštu, skundų nagrinėjimas gali būti atliekamas ir viešojo administravimo įgaliojimų neturinčio asmens. Taigi, gali susidaryti paradoksali situacija, kuomet, pavyzdžiui, statybos leidimo kopijos išdavimas bus laikomas viešuoju administravimu, o skundo nagrinėjimas, reikalaujantis aukštos teisinės kvalifikacijos, nustatant teisinį, faktinį pagrindus, juridinių faktų visetą, būtiną teisės normai taikyti, nebus laikomas viešojo administravimo veikla ir galės būti atliekamas ne viešojo administravimo subjekto, bet darbuotojo statusą turinčio asmens.

Viešojo administravimo subjektų sistema buvo papildyta dar vienu viešojo administravimo subjektų lygmeniu – regioninio administravimo subjektais. Tai sprendimas, keliantis diskusijų dėl jo reikalingumo, nes vienas iš tokių subjektų steigimo priežasčių buvo padidinti nacionalinę regioninę politiką įgyvendinančių subjektų veiklos efektyvumą administruojant ir panaudojant Europos Sąjungos finansinę paramą šios paramos 2014-2020 metų programavimo laikotarpiu. Ar dėl tokio laikino tikslo, situacijos buvo prasminga keisti teisinį reguliavimą ir paprastą bei aiškią iki 2020 m. lapkričio 1 d. galiojusią Lietuvoje viešojo administravimo subjektų sistemą, turint omenyje vieną iš teisės doktrinoje vyraujančių teisėkūros principų – norminis teisės aktas turi būti bendrojo pobūdžio, t.y. juo negalima reguliuoti vienintelį įvykį, situaciją.

Ryšėja tendencija viešojo administravimo subjektams aptarnauti asmenis, jei jie nemoka valstybinės kalbos, kitomis kalbomis. Tai kelianti diskusijų tendencija, prieštaraujanti Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 7 straipsniui, reglamentuojančiam, kad valstybės ir savivaldos institucijų, įstaigų ir organizacijų, ryšių, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos, policijos ir teisėsaugos tarnybų, prekybos ir kitų gyventojų aptarnavimo įstaigų vadovai turi užtikrinti, kad gyventojai būtų aptarnaujami valstybine kalba.

Viešojo administravimo įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros nesprenžia šio administracinės teisės instituto komplikotumo, pasižyminčio specialiuoju įstatymu, poįstatyminių, „minkštosios“ teisės aktų (gairių, vadovų) gausa. Pats kontrolės procesas, procesinių dokumentų priėmimo procesas nėra iškristalizuotas ir aiškus. Visi šie dalykai yra reglamentuojami skirtinguose teisės aktuose, kuriuos priima skirtingi teisėkūros subjektai. Manytina, atskiro kontrolės įstatymo rengimas yra būtina priemonė, norinti išgryninti ūkio subjektų veiklos priežiūros institutą Lietuvoje.

LITERATŪRA

1. Deviatnikovaitė, I. (2020). Vyriausybės darbo reglamentas tarpukario Lietuvoje: ar toks teisės aktas galiojo? *Jurisprudencija*, 27 1 (2020), 6-30.
2. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *Valstybės žinios* (1999-02-03, Nr. 13-308).
3. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas, *Valstybės žinios* (2000-02-02, Nr. 10-236).
4. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, *TAR* (2020-06-11, Nr. 12819).
5. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo Nr. VIII-1524 12 ir 18 straipsnių pakeitimo, 13, 14 ir 15 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas (*TAR*, 2019-11-06, Nr. 17762).
6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-650-556/2015.
7. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimo Nr. 875 „Dėl prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektas. Registracijos Nr. 20-9626 (2).
8. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo VIII-1889 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2020-10-11] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/ca74f630d02f11e39b2ab5bbcc4f49fb?jfwid=181171j686>>.

NEW LEGAL REGULATORY PROVISIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Summary

For the first time in Lithuania, the Law on Public Administration was adopted in 1999. Until then, there was no such legal act in Lithuanian legal regulation. It is true that during the interwar period in Lithuania the drafts of the Law on the Organization of the Administration were prepared, but such a legal act was not adopted. The Law on Public Administration of 1999 has been amended several times. For instance, the areas of public administration, the system of public administration entities, the concepts of public administration, administrative decision, etc. have been improved. Twenty years later, it was decided to adopt a new version of the Law on Public Administration. This decision was determined by misunderstandings arising in practice, assessing the nature of the functions of state and municipal institutions, enterprises, public institutions, refining the content and scope of public administration, administrative regulation, public services and other concepts, as well as abandoning over-regulation. The drafting of the new law was initiated by the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania.

Keywords: Law on Public Administration, Entities of Public Administration, Areas of Public Administration.